

FENOMEN YAYINCILIK

www.fenomenyayincilik.com
siparis@fenomenyayincilik.com

ISBN:978-625-7351-12-6

Çeşitli Yönleriyle **II. DÜNYA SAVAŞI**

EDITÖRLER
Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU - Samet KALECİK

Çeşitli Yönleriyle **II. DÜNYA SAVAŞI**

EDITÖRLER
Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU - Samet KALECİK

FENOMEN YAYINCILIK

Lalapaşa Mah. Çaykara Caddesi Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye / ERZURUM
www.fenomenyayincilik.com siparis@fenomenyayincilik.com
GENEL DAĞITIM: EMEK KİTAP

İLGİLİ MAKAMA

Fenomen Yayıncılık, 1998 yılında kitap ve kırtasiye kategorisinde ticari faaliyetlerine başlayan firmamız, 2004 yılında yayıncılık faaliyetine de başlamış olup bugüne kadar uluslararası seviyede düzenli olarak faaliyetlerine devam eden **Uluslararası Akademik Bir Yayınevidir**. Fenomen Yayıncılığın yayımlamış olduğu kitaplar **Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınmakta** ve **Yükseköğretim Kurumlarının kütüphane kataloglarında** yer almaktadır. Ayrıca dünyanın en büyük çevrimiçi (**online**) kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** (www.worldcat.org) tarafından gösterilen dünyanın en iyi ilk 500 üniversite kütüphane kataloglarında Fenomen Yayıncılığın 100'den fazla yayını taranmakta ve indekslenmektedir.

Fenomen Yayıncılığın, aynı alanda farklı yazarlar tarafından hazırlanmış 230'un üzerinde yayımlamış olduğu yayını bulunmaktadır. Fenomen yayıncılığın resmi web sayfası, www.fenomenyayincilik.com adresidir.

İletişim:

web: www.fenomenyayincilik.com

e-posta: bilgi@fenomenyayincilik.com

siparis@fenomenyayincilik.com

EK:

1. Yabancı dilde yayınlanan eserler

FENOMEN YAYINCILIK

Lalapaşa Mah. Çaykara Caddesi Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye / ERZURUM
www.fenomenyayincilik.com siparis@fenomenyayincilik.com
GENEL DAĞITIM: EMEK KİTAP

SIRA	ESER ADI	YAYINLANDIĞI DİL
1	«КРЫМСКАЯ ВОЙНА» В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА «КРЫМСКАЯ КАМПАНИЯ 1854-1855 ГГ. ТРАГЕДИЯ ЛОРДА РАГЛАН» «1854 - 1855 YILLARINDA KIRIM KAMPANYASI. LORD RAGLAN'IN TRAJEDİSİ» TARİHSEL ROMANIN SANATSAL ALANINDA «KIRIM SAVAŞI»	RUSÇA
2	50 ALTIN KURALDA BİTMİŞ BİTMEMİŞ FİLLER	RUSÇA
3	55 DERSTE DİNLEME + CD	RUSÇA
4	ANLAMLARIYLA RUSÇADAKİ FİLLERİN ÖN EKLERİ	RUSÇA
5	ARAPÇA KONUŞMA 1	RUSÇA
6	ARAPÇA'YA GİRİŞ	ARAPÇA
7	Arapça-YÖK DİL ve YDS SINAVLARINA HAZIRLIK Test Soru Örnekleri	ARAPÇA
8	ÇAĞDAŞ RUS DİLİ MORFOLOJİ-1	RUSÇA
9	ÇAĞDAŞ RUS DİLİ MORFOLOJİ-2	RUSÇA
10	ÇAĞDAŞ RUS DİLİNDEKİ BİRLEŞİK CÜMLELERİN SENTAKSİ	RUSÇA
11	FARSCA CÜMLE BİLGİSİ	FARSÇA
12	FARSÇA OKUMA VE DEĞERLENDİRME	FARSÇA
13	FARSÇA SÖZ DİZİMİ	FARSÇA
14	GRAMMAIRE DU FRANÇAIS - FRANSIZCA DİLBİLGİSİ DERS KİTABI	FRANSIZCA
15	İNSAN DUYGU VE HİSSİYATINI İFADE EDEN TÜRKÇE-RUSÇA DEYİMLER SÖZLÜĞÜ	RUSÇA
16	INTRODUCTION TO AMERICAN	İNGİLİZCE
17	KÜLTÜRLER ARASI İLETİŞİM RUSYA-TÜRKİYE KÜLTÜR DİYALOĞU	RUSÇA
18	METİN ÇEVİRİLERİ KİTABI	RUSÇA
19	RUS DİLİ MORFOLOJİ	RUSÇA
20	RUS DİLİ SENTAKS	RUSÇA
21	RUSÇA ALIŞTIRMALAR KİTABI İSMİN DE HALİ	RUSÇA
22	RUSÇA ALIŞTIRMALAR KİTABI İSMİN YALIN HALİ	RUSÇA
23	RUSÇA YAZILI SÖZLÜ ANLATIM	RUSÇA
24	RUSÇA-ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMLERİ İÇİN RUSÇA	RUSÇA
25	RUSÇADA--İN HALİNDE KULLANILAN EDATLAR	RUSÇA
26	RUSÇA-TÜRKÇE YUMUŞATMA İŞARETİYLE BİTEN İSİM SÖZLÜĞÜ	RUSÇA
27	RUSYA TARİHİ KİTABI	RUSÇA
28	SES BİLGİSİ GRAFİK YAZIM VE TELAFFUZ DERSLERİ	RUSÇA
29	SİHİRLİ MASALLARI RUSÇA OKUYORUZ + CD	RUSÇA
30	YAŞAMLARI VE SANATLARI İLE RUS YAZARLAR	RUSÇA

**Çeşitli Yönleriyle
II. DÜNYA SAVAŞI**

EDİTÖRLER

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU

Samet KALECİK

FENOMEN YAYINLARI

Eser Adı /

Çeşitli Yönleriyle İkinci Dünya Savaşı

Yazar /

Emrah ATASOY

İsmail Serdar ALTAÇ

Samet KALECİK

Nusret ERSÖZ

Derya PERK

Betül YALÇINKAYA AKÇİT

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU

Yusuf GÖKKAPLAN

Oğuz DOĞAN

Ramazan ERGÖZ

Ahmet İŞLER

Kapak Tasarımı /

Yasin TOPALOĞLU

Dizgi /

Salih ÖZYURT

1. Baskı /

Mayıs – 2021

ISBN /

978-625-7351-12-6

Baskı ve Cilt /

SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.

Sertifika No:47603

Kazım Karabekir Caddesi Uğurlu İş Merkezi – Ankara

Kültür Bakanlığı Yayıncı Sertifika /

49983

İletişim /

Fenomen Yayıncılık

Fenomen Yayıncılık

Lalapaşa Mah. Çaykara Cad. Yakut Plaza

Kat: 3 No: 93 Yakutiye / Erzurum

www.fenomenyayincilik.com

bilgi@fenomenyayincilik.com – siparis@fenomenyayincilik.com

Bu yayının hiçbir bölümü yayıncının ve yazarının izni alınmadan kopya edilemez.

Dipnot vermeden alıntı yapılamaz. Elektronik, mekanik, fotokopi vb. yollarla kopya edilemez ve yayımlanamaz.

Editör Notu: Yazıların ilmî sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
BRİTANYA SAVAŞ ŞİİRİNDE SAVAŞ KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	I
Emrah ATASOY	
J. G. BALLARD'IN KURGUSUNDA SAVAŞ VE BARIŞ DÖNEMİ ARASINDA ETKİLEŞİMLER.....	II
İsmail Serdar ALTAÇ	
HENRY GREEN'İN KISA HİKÂYELERİNDE II. DÜNYA SAVAŞI'NIN YANSIMALARI	27
Samet KALECİK	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI İNGİLİZ ŞİİRİ ve KEITH DOUGLAS.....	57
Nusret ERSÖZ	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA ALMAN KADINI	81
Derya PERK	
GÖÇ EDEN ÇOCUKLAR: <i>KINDERTRANSPORT</i>	97
Betül YALÇINKAYA AKÇİT	
AUSCHWITZ'İN GÖLGESİNDE BİR İMHA KAMPI: <i>TREBLINKA</i>	113
Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU	
SAVAŞ, DİL VE TOPLUM: 2. DÜNYA SAVAŞI.....	127
Yusuf GÖKKAPLAN	
II. DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRK DÜNYASI ÂŞIK ŞİİRİNE ETKİSİ.....	145
Oğuz DOĞAN	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN HARAP ETTİĞİ BİR ANNE: AZERBAYCANLI KADIN ÂŞIK BAŞHANIM ŞEFİGİZİ.....	159
Ramazan ERGÖZ	
İRAN ORTAÖĞRETİM TARİH DERS KİTABINDA İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	173
Ahmet İŞLER	

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı'nın edebi eserlere yansımaları konu alan bu çalışma, Türkiye'deki çeşitli üniversitelerden akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmıştır. Çalışmada yer alan bölümler, Batı toplumlarında ve bazı Doğu ülkelerinde İkinci Dünya Savaşı edebiyatını çeşitli yönleriyle incelerken diğer yandan, savaş sürecini, savaşın yaşattığı acıları ve bıraktığı izleri ele almakta, savaşın tarihi ve sosyolojik arka planına ışık tutmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın baş aktörünün Almanya olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, kitabın Almanya ve Alman Edebiyatı ile ilgili bölümlerinde Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndaki rolü ve tutumuna geniş yer verilmiştir. Hitler'in *Dünya Gücü* olma arzusu, güçlü ve arı Alman ırkı elde etme isteği ve bu arzularının sonucunda Polonya'yı işgal etmesi, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına zemin hazırlamıştır. Kitabın Almanya kısmına yönelik bölümlerinde Hitler'in bu politikalarına da yer verilmiş ve incelenen eserlere kapsamlı bir bakış sunulmuştur.

İngiltere Hitler'in tehditkâr tutumuna ve işgallerine başlangıçta müdahale etmese de, Almanların Avrupa'daki hızlı ilerleyişi karşısında Fransa ile ittifak oluşturarak 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan etmiştir. İngiltere'nin savaşa katılmasıyla birlikte İngiliz Edebiyatı'nda da savaş konu edinen eserler ağırlıkta olmuştur. Diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere'de de İkinci Dünya Savaşı cephelerle sınırlı kalmayıp yerleşim alanlarına sıçramıştır; dolayısıyla askerlerle beraber sivil halk da savaşın neden olduğu yıkıma ve vahşete tanıklık etmiştir. Savaş İngiltere'de yaşayan ya da İngiltere dışındaki cephelerde savaşarak geçiren İngiliz edebiyatçıları, savaşın fiziksel şiddetini ve psikolojik baskısını farklı bakış açılarıyla eserlerinde yansıtmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye tarafsızlığını ilan ederek savaşa katılmasa da, Türk Edebiyatı'nda İkinci Dünya Savaşı'nı konu alan eserler olmuştur. Türkiye, savaşta yaşanan felaketlerin uzağında kalsa da, dünya genelinde var olan kaotik ortamın izdüşümü Türk Edebiyatı eserlerinde de görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın Türk Edebiyatı'na ve Türkçeye kazandırdıkları göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, savaş ile birlikte Türk Dili'ne giren sözcükler ve dilde yaşanan değişimler de çalışmanın konusu olarak tercih edilmiştir.

Azerbaycan Edebiyatı için İkinci Dünya Savaşı'nın önem taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. İkinci Dünya Savaşı'nda zorunlu askerlik görevinin dışında gönüllü askerlik uygulamasının olduğu da bilinmektedir. Bu savaş ile birlikte Azerbaycanlı ailelerin belki de tüm erkek üyeleri gönüllü

olarak orduya katılmış ve katılanların bir kısmı ailelerine geri dönememiştir. Çalışmanın bir bölümünde Azerbaycan kanadında yaşanan bu acıların edebi eserlere yansıması konu edilmiş ve edebi eserlere yansıyan savaş konusu incelenmeye çalışılmıştır.

İran tarihi için önemli yere sahip olan İkinci Dünya Savaşı'nın İran tarih kitaplarına yansıması çalışmamızın konularından biri olarak tercih edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın edebiyata yansımasının ele alındığı bu kitabın özellikle İkinci Dünya Savaşı alanında çalışan  ğrenci ve akademisyenlere ve savaşın edebiyata yansıması gibi konulara yönelenlere kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU – Samet KALECİK
Nisan-2021

BRİTANYA SAVAŞ ŞİİRİNDE SAVAŞ KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Emrah ATASOY²

Giriş

Savaş ve kahramanlık teması, birçok farklı disiplinin çalışma konusu olmuştur. Toplumların, tarihî, kültürel ve siyasi gelişimlerinde çok önemli bir yere sahip olan savaş, yeni bakış açılarına, paradigma değişimlerine ve farklı tutumların benimsenmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, savaşın sosyolojik, kültürel, siyasi, ekonomik, dinî ve tarihî arka planını ve sonuçlarını değerlendiren birçok çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu çerçevede edebiyat ve edebî araştırmalar, savaş ve kahramanlık konularını ele alan, bu konuların farklı boyutlarına odaklanan akademik ve bilimsel çalışmaları ortaya koymaktadır. Savaş teması; roman, tiyatro ve şiir gibi türlerde türün sınırları çerçevesinde çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Ömek vermek gerekirse, spekülatif kurguda savaş, kurmaca senaryolar ve alternatif tarih yazımı gibi yöntemler aracılığı ile okura tasvir edilmektedir çünkü “bu türde eser veren yazarların, yaşadıkları zamanların sosyal dinamikleri ile çok yakın bir ilişkisi vardır” (Passell, 2013: 60)³. Bu tasvirde, savaşın toplumlar ve insanlar üzerindeki fiziksel ve psikolojik yıkımlarına göndermelerde bulunularak savaşın yıkıcı yönü ortaya konmaktadır.

Benzer şekilde, kimi tiyatro eserlerinde savaş, sahnede canlandırılarak izleyicilerin savaşın çeşitli boyutlarını somut olarak gözlemlemeleri sağlanmaktadır. Roman ve tiyatro türlerine benzer bir şekilde, savaş teması şiirde de önemli bir yere sahiptir. Şairler, edebî tarzlarına göre farklı biçimlerde savaş temasını şiirlerinde işlemişlerdir. Şairler, ait oldukları toplumlara göre içinde bulundukları toplumun savaşını ve kahramanlık algısını şiirlerinde işlemişlerdir. Özellikle Birinci Dünya ve İkinci Dünya Savaşı, şairlerin şiirlerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu bağlamda bu

¹ Bu kitap bölümünün ortaya çıkmasında büyük katkısı olan Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Hande Seber’e teşekkür ederim. Sayın Seber, ilgili birincil kaynakların bulunması anlamında çalışmaya büyük katkı sağlamıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Beşerî Bilimler Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, emrah.atasoy@kapadokya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5008-2636

³ Bu çalışma boyunca, İngilizce yazılmış kaynaklardan alıntılar, yazar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu alanda çok fazla Türkçe kaynak bulunmadığı için yabancı dilde yazılmış ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır.

çalışmanın amacı, İkinci Dünya Savaşı Britanya savaş şiirini kısaca tanıtmak ve John Wedge, Sidney Keyes, Alun Lewis ve Hamish Henderson gibi bu çalışma kapsamında ilgili türe katkılarından dolayı seçilen Britanyalı şairlerin konu ile ilgili şiirlerindeki savaş ve kahramanlık tasvirlerini ve savaş karşıtı söylemi incelemektir. Bu incelemede, şiirlere ve konu ile alakalı ikincil kaynaklara yapılan göndermeler üzerinden savaş karşıtı söylemi tartışmak amaçlanmıştır. Bu tartışmanın sonucunda, savaş ve kahramanlık kavramlarının, evrensel bir geçerliliği olmadığı, aksine, şairin içinde bulunduğu topluma göre şekillendiği ve aktarıldığı, savaş karşıtı söylem analizi üzerinden ortaya konacaktır. Buna göre, toplumların savaşa dair farklı anlamlarda deneyimlerinin şiir yoluyla nasıl yansıtıldığı, yakın okuma ve eleştirel tartışma yoluyla ifade edilecektir.

Yukarıda belirtilen hususlar ışığında, “hem zaferin hem de korkunun temsil edildiği” Birinci Dünya ve İkinci Dünya Savaşı Britanya şiirinin, kahramanların ve askerlerin farklı tasvirlerini sunduğunu söylemek mümkündür (De Vries, 1943: 113). Bu noktada, belirtilen kültür içerisine yer alan bazı şairler, askerleri ideal bir biçimde kahraman olarak tasvir ederek propaganda amacına hizmet edebilmektedirler. Şairlerin bazıları ise, böylesi savaş yanlısı propaganda niteliğindeki söyleme karşı çıkarak idealleştirilen bu imgeyi altüst etmektedirler. Savaş yanlısı söyleme sahip şairler için asker, ülkesi için savaştığında kahraman olarak ilan edilmektedir. Bu anlamda birey, kilise, aile üyeleri ve siyasiler tarafından savaşa katılmak için teşvik edilmektedirler, çünkü bir birey ancak bu şekilde kendinden feragat ederek ülkesini kurtarma sürecine katkıda bulunabilecektir. Savaş karşıtı bir yaklaşıma sahip şairler ise, askeri, böylesi milliyetçi bir yaklaşımla tasvir etmemektedirler. Bu şairler, askerlerin siperlerdeki ve hendeklerdeki gerçek deneyimlerine dikkat çekmektedirler. Böylesi bir tutum, hayal gücüne dayalı idealleştirmeyi bir kenara bırakarak gerçekçi bir yaklaşıma olanak sağlamaktadır.

Britanya savaş şiir geleneği bağlamında önemli noktalardan bir diğeri ise savaşa karşı tutumun süreç içerisinde değişmiş olmasıdır. Bu noktada, kimi şairler savaşa katılmadan ya da savaşı kişisel olarak deneyimlemeden önce savaş yanlısı bir tutuma sahiptiler. Ancak, savaşın gerçek yüzünü gördüklerinde, savaş karşıtı şiirler yazarak insanları, savaşın yıkıcı boyutları hakkında uyarma görevini üstlendiler. Kimi şairler ise, savaş yanlısı tutumlarını değiştirmeyerek milliyetçi söylemlerinin seviyesini giderek artırmışlardır. Bu değişimi, “[s]avaş sırasında oluşan edebiyat” ve “savaş sonrası oluşan edebiyat” eserlerinde bu bağlamda gözlemleyebilmek

mümkündür (Duman, 2018: 101-102). İki farklı yaklaşım içerisinde bulunan bu şairlerin şiirlerinde belli başlı temaları ve konuları işledikleri görülebilir. Bunlar arasında savaşın gerçekliği, ölüm, feragat, kardeşlik, birlik, dostluk, sakatlanma, savaş sonrası nevroz, travma, hayal kırıklığı, yabancılaşma, yalnızlık, ıstırap, yoksulluk, acı çekme, kahramanlık, umutsuzluk, idealizm ve idealizmin yitirilmesi, gurur, milliyetçilik, gerçeklik ve tasvir edilen arasındaki zıtlık ve cesaret gibi temalar ve konular sayılabilir.

Bunların yanı sıra, doğa tasviri, baskı, insani özelliklerin yitirilmesi, askerlerin acınası durumu, toplu katliamlar, bombalı saldırılar, teknolojik gelişmelerin olumsuz, yıkıcı boyutları, sevginin, aşkın ortadan kaybolması, yıkım, tahribat, yaralar, savaşın psikolojik anlamda olumsuz etkileri ve askerlerin gerçek durumları gibi temalar ve konular da bu şairlerin şiirlerinde yer almaktadır. Britanya şiir geleneği içerisinde Birinci Dünya Savaşı'nı ve İkinci Dünya Savaşı'nı konu alan şairler arasında, Alice Maynell, Alun Lewis, Charlotte Mew, Edmund Charles Blunden, Edith Sitwell, Elizabeth Jennings, Edward Thomas, Hamish Henderson, Henry Reed, Isaac Rosenberg, Ivor Gurney, Jessie Pope, John Wedge, Keith Douglas, Rose Macaulay, Roy Fuller, Rupert Brooke, Siegfried Sassoon, Sidney Keyes, Stephen Spender, Vera Brittain, Wilfred Owen ve Winifred Letts zikredilebilir. Ancak, bu çalışma bağlamında I. Dünya Savaşı Britanyalı şairlerden ziyade çalışma kapsamında seçilmiş John Wedge, Sidney Keyes, Alun Lewis ve Hamish Henderson gibi II. Dünya Savaşı Britanyalı şairlerin seçilmiş şiirlerinin analizlerine odaklanılarak bu edebî gelenek içerisinde nasıl bir yaklaşımın benimsendiği ortaya koyulacaktır.

İkinci Dünya Savaşı Britanya Savaş Şiiri: John Wedge, Sidney Keyes, Alun Lewis ve Hamish Henderson

Teknolojinin insanlar üzerinde ne kadar büyük tahribata yol açabileceğinin tecrübe edildiği İkinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşı'na kıyasla daha yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. "Birinci Dünya Savaşı'nın şiddeti ve maliyeti sonrası yeni bir denge kurma noktasında başarısızlık nedeniyle" patlak veren bu savaşta teknolojinin atom bombası ile olumsuz anlamda kullanılması, toplu ölümlere yol açmıştır (Mosse, 1986: 491). Böylesi bir durum, yalnızca askerlerin değil nüfusun tamamının kendini olası bombalanma ihtimali nedeniyle tehdit altında hissetmesine yol açmıştır:

Genellikle savaşlar, ki buna Birinci Dünya Savaşı da dahildir, cephede savaşılmış ve kazanılmıştır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı böylesi bir ayrımı ortadan kaldırmıştır. Sivil vatandaşların evlerinde bombalanması, yiyecek malzemelerinin yok edilmesi

ve toplu kıyım gibi durumları deneyimleyen insanlık, kendi türünün yok olma korkusu ile karşı karşıya kalmıştır (Maiti & Naskar, 2017: 90).

Bu anlamda, savaştan etkilenen sivillerin sayısı da azımsanmayacak boyuttadır: “İkinci Dünya Savaşı, topyekûn bir savaştı çünkü savaştan etkilenen sivil nüfusun oranı askerî birliklerden daha az değildi” (Tashjian, 1996: 717). Siyasi ve askeri gelişmelerin etkisi altında bu dönemde ortaya konulan şiir, dönemin çalkantısından ve kargaşasından etkilenmiştir. Tolley, İkinci Dünya Savaşı’na ve dönemin şiirine dair konu ile ilişkili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

İkinci Dünya Savaşı, 1940’lardaki Britanya’nın tecrübe ettiği olaylar içerisinde tabii ki temel olaydır . . . Ancak, ‘savaş şiiri’ bu dönemin şiirinde baskın bir yere sahip değildir. Bu şiir, tercih edilerek antolojileştirilmiştir ve eleştirel anlamda incelenmiştir, ama yalnızca Alun Lewis, temel materyali savaş deneyimi olan ve savaş aracılığı ile kendisini bulan bir şair olarak göze çarpmaktadır. Roy Fuller, Charles Causley, Alan Ross, Vernon Scannell gibi şairler için ise, savaş deneyimi ve savaş hakkında yazmak, şair olarak kariyerlerini biçimlendirmede önemli olmuştur [. . .] İkinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşı kadar şok etkisi yaratmamıştır. Bu savaş, uzun süredir bekleniyordu, korkuluyordu ve bu savaşa karşı uyarılar yapılmıştı. (Tolley, 1985: 205)

Görüldüğü üzere, İkinci Dünya Savaşı Britanyalı şairlerin savaşa yaklaşımı, Birinci Dünya Savaşı dönemindeki şairlerin yaklaşımlarından farklıdır çünkü “İkinci Dünya savaşı sırasındaki şiir kültürü, önceki savaşa kıyasla farklıydı ve bu savaşı kısmen farklı kılan; önceki şiirlerin empoze ettiği sorumluluklardı” (Logan, 2013: 548). Bu dönem şiirinde, “savaşın insan kimliğine yönelik tehdidi” de tasvir edilmiştir (Edford, 2014: 90). Birinci Dünya Savaşı şairlerinde görülen savaşa yönelik farklı tutumlar, İkinci Dünya Savaşı Britanyalı şairlerde de görülmektedir. Bu anlamda, kimi şairler savaş yanlısı şiirler üretirken, kimi şairler ise, savaş karşıtı söylemi tasvir eden şiirler ortaya koymuşlardır.

Yukarıda da bahsedildiği üzere, şairler ya da savaşta yer alan askerler, savaşa dair görüşlerini şiir aracılığı ile aktarmışlardır. Scannell (1976: 146) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: “İkinci Dünya Savaşı sırasında, 1914-18’de olduğu gibi, şair olmayıp savaşta yer alan birçok genç adam, şiirler yazmıştır çünkü büyük düşmanlıklar, korku, yalnızlık ve mahrumiyet gibi hususlar, normal şartlarda kalemi eline alıp şiir yazmayı hayal bile

edemeyecek insanları ikna etmiştir.” Görüldüğü üzere, şair olup savaşa katılmak durumunda kalanlar ve şair olmayıp savaş koşulları nedeniyle şiire yönelen askerler, zamanın şiirine büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Bu bağlamda, Britanyalı şair John Wedge’in savaş ile alakalı yazdığı şiirler, bu çalışma kapsamında önem kazanmaktadır. Wedge, askerleri milliyetçi bir söylem ile kahramanlaştırmak yerine savaşın gerçek yüzünü ve askerlerin gerçek deneyimlerini okuyucuya aktarmaktadır. Çalışma kapsamında seçilen, “Still No Letter (“Hâlâ Bir Mektup Yok⁴”),” “Convoy Episode (“Konvoy Bölümü”)” ve “Wasted (“Heba Olmuş”)” başlıklı şiirleri, şairin İkinci Dünya Savaşı’na bakışını yansıtmaktadır. “Still No Letter” şiiri, bir asker için sevdiklerinden mektup almanın ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Şiirin başlığı, bir askerın mektup almayı beklediğini ve hâlâ bir mektup gelmediğini ifade etmektedir. Böylesi bir başlık seçimi ile şair, okuyucunun zihninde kelimeler aracılığı ile somut bir resim çizmektedir. Ölüm ile her an burun buruna gelen askerler için mektup almak, savaş dışındaki hayatlarını, sosyal kimliklerini ve insan olduklarını hatırlamalarına ve anlık da olsa savaş gerçeğinden uzaklaşmalarına olanak sağlamaktadır.

Benzer şekilde, “Convoy Episode” başlıklı şiir de kahramanlık kavramına eleştirel yaklaşarak savaşta yer alan askerın kahraman algısını altüst etmektedir. Bu anlamda şair, askerlerin savaşta çektikleri acıya ve savaşın gerçek yüzüne odaklanarak farklı bir tutum benimsemeyi seçmiştir. Çalışma kapsamında seçilmiş şairın “Wasted” başlıklı şiirinde ise, sıradan etkinliklerin ve zevklerin bile bir asker için savaş durumunda ne kadar büyük önem kazandığını okuyucuya aktarmaktadır. Bu şiirde tasvir edilen asker, sivil hayatında büyük ihtimalle çok sıradan bir yere sahip olan bira içmek ve barbekü yapmak gibi zevklerini özlemektedir çünkü savaş, askeri salt bir gerçeklik ile karşı karşıya bırakmıştır: ölmek ya da öldürmek. Bu anlamda, John Wedge’in yukarıda bahsedilen şiirlerinden de anlaşılacağı üzere, şair savaşı idealleştirmemekte ve askerleri kahramanlaştırmamakta, aksine, bu kavramları eleştirerek savaşın, askerleri insanlık dışı durumlara sokan yüzünü güçlü dizeleriyle okuyucuya aktarmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınabilecek bir diğer şair ise, İkinci Dünya Savaşı şairleri arasında önemli bir yere sahip Sidney Keyes’tir. Şairin 12 dizeden oluşan “War Poet (“Savaş Şairi”)” başlıklı şiiri, şairin en önemli

⁴ Şiirler, henüz Türkçeye kazandırılmamıştır. Türkçe başlık yazar tarafından önerilmiştir.

şairlerinden bir tanesidir. Bu kısa ama gerek söz sanatları gerekse imgeleri sunuş biçimiyle oldukça etkileyici şiir, savaşın gerçekliği ve yıkıcı yönü ile bir şairin kendisini savaş gerçekliğinden çok farklı bir biçimde ifade etmesi arasındaki çelişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Şiirde, barış arayan bir şairin kelimelere sarıldığı ancak elinde bir ok bulduğu aktarılmaktadır. Burada, metaforik anlamda değerlendirilebilecek ok, varılacak hedefi simgeleyebilmektedir. Hayata bağlanmak için uğraşan, ama onu çevreleyen hayatın acımasız gerçeğiyle yüzleşen bir şair tasvir edilmektedir: “Barış arayan adamım . . . Kelimeleri bulmada zorluk yaşayan adamım” (Keyes, 1963: Dizeler 1;3). Bahsi geçen şair, okuyucuya seslenerek okuyucunun kendisini eleştirmemesini ya da kendisi ile dalga geçmemesini dilemektedir çünkü şairin idealist bakış açısı ile savaşın yıkıcı boyutu çatışma içerisinde. Görüldüğü üzere, Keyes’in şiirinde savaş karşıtı söylemi gözlemlemek mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı şairleri arasında büyük üne sahip bir diğer şair de Gallerli Alun Lewis’tir. Lewis’in şiirlerinde “kurumsallaşmaya rağmen kişisel bütünlüğü devam ettirmek, karanlıkta algılanan hakikat fikrine karşın savaş zamanında sosyal sorumluluğu dengeleme ihtiyacı” gibi belli başlı temalar gözlemlenebilir (Hill,1990: 2017). Şairin savaş süresindeki kişisel deneyimleri, savaşı farklı açılardan tasvir etmesine katkıda bulunmuştur: “Orduya katıldığı 1940 yılı ve Burma’da öldüğü yıl olan 1944 yılı arasında Alun Lewis, savaş sırasında yaşamının sorunlarına şair olarak ışık tutan güçlü şiirler ve kısa öyküler dizisi üretmiştir” (Hill,1990: 2017). Lewis’in şiiri, diğer kimi şairler kadar savaş karşıtlığını vurgulamasa da savaşın yıkıcı boyutlarını güçlü bir dil ve edebî sanatların etkili kullanımı ile okuyucuya aktardığı için çalışma bağlamında bu kapsamda değerlendirilebilir.

Bu bağlamda, şairin bilindik şiirlerinden “All Day it Has Rained (“Tüm Gün Yağmur Yağdı”)” başlıklı şiiri, şairin tanınmasında önemli bir rol oynamıştır, çünkü bu şiir, “birçok kişi tarafından İkinci Dünya Savaşı’na katılmış bir askerin ilk şiiri olarak görülmektedir” (Hill,1990: 2017). Şairin bu şiirdeki kelime seçimi, yağmurlu bir pazarı ve yaşanan gerçekliği güçlü bir şekilde okuyucuya aktarmaktadır: “Tüm gün yağmur yağdı [. . .] Kızlardan ve Roma’ya bombalar yağdırmaktan konuştuk. Ölüler ve ünlüleri düşündük” (Lewis, 1995: Dizeler 1; 17-18). Şiirde kullanılan “sessiz ölümler, büyük ünlüler [. . .] öldürmek [. . .] ölüm ve güzellik üzerine şarkısını bir kurşun durdurana kadar” gibi ifadeler ve şairin bir diğer şair Edward Thomas’a göndermelerde bulunması, askerin ölüme ne kadar çok yakın olduğunu ve savaş gerçekliği ile yağmurun birlikteliğini açıkça ortaya koymaktadır (Lewis, 1995: Dizeler 18;

19; 32). Eğretilime söz sanatının bir örneği olarak alınabilecek yağmur ifadesi, savaş meydanında askerlerin üzerine yağın mermileri çağrıştırmaktadır.

İskoç şair Hamish Henderson, savaşın acımasızlığını ve gerçek yüzünü güçlü edebî sanatlarla, özellikle de savaşta ölüm tasvirleri ile okuyucuya aktaran bir başka şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Owen, Henderson'ın şiirinin özgünlüğünü, *Elegies for the Dead in Cyrenaica* (Cyrenaica'daki Ölümlere Ağıtlar⁵) başlıklı kitaptaki şiirler üzerinden şu şekilde açıklamaktadır: “Şairin, savaşta ölüm betimlemesi birçok şaire ilham olmuştur” (2015: 28-29). Bu şiirdeki dizeler, “savaş deneyimini, ölümler için yakılan ağıtları ve insan hayatının inkâr edilemez durumunu” tasvir etmektedirler (Gibson, 2014: 154). Şairin “çöldeki deneyimlerinin etkisi altında yazılan” *Elegies* kitabında yer alan “Interlude: Opening of an Offensive (Ara: Taarruzun Açılışı ya da Saldırganın Açılışı)” başlıklı şiiri, birçok betimleyici ve görsel imgelerle cephedeki insanlık dışı durumu ortaya koymaktadır (Featherstone, 1995:187). Şiirde geçen “sahipsiz toprak (no man's land),” “öldürücü müzik (murderous music),” “savaş boruları (war-pipes),” “silahların gumbürtüsü (guns thunder),” “yaylın ateşinin etrafı sarması (the barrage gulfs them),” “kasvet (gloom),” “savaş şarkısı (war-song)” ve “askerlerin çoğu yanlış bir rüyada lanetlenerek ölecekler (many will die, doomed in their false dream)” gibi kelimeler ve ifadeler, sezdirmeler aracılığı ile şiirde ima edilen savaş karşıtı söylemi ortaya koymaktadır (Henderson, 1995: Dizeler: 1-25). Bu söylemlerden hareketle burada şairin, savaş meydanı ve anını imgesel tasvirle olduğu gibi resmettiği ifade edilebilir. Burada kullanılan güçlü betimleyici teknik, cephedeki insanlık dışı tabloyu gözler önüne sermektedir. Görüldüğü üzere, savaş durumunda askerler, her dakika ölümle yan yana yaşamaktadırlar. Ölümün onları ne zaman yakalayacağını bekledikleri bir ruh hâli içerisinde ölüm ile yaşam arasındaki çizgi daha da daralır hâle gelmiştir. Şairin kullanmış olduğu çeşitli imgeler, bu noktada işlevsellik anlamında büyük bir rol oynayarak savaşa eleştirel bir yaklaşım sunma noktasında katkıda bulunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, Britanya savaş şiiri geleneği içerisinde yer alıp çalışma bağlamında seçilmiş şairler olan John Wedge, Sidney Keyes, Alun Lewis ve

⁵ Kitap, henüz Türkçeye kazandırılmamıştır. Türkçe başlık yazar tarafından önerilmiştir.

Hamish Henderson'ın ilgili şiirleri aracılığı ile İkinci Dünya Savaşı'na eleştirel yaklaşımları ortaya koyulmuştur. Çalışma kapsamında seçilmiş şiirlerin tematik ve eleştirel analizi, bu şairlerin savaşı destekler bir tutumdan ziyade, savaşı ve cepheyi farklı açılardan çıplak gerçekliği ile gözler önüne sermektedir. Bu şiirlerde etkin bir biçimde kullanılan benzetme, mecaz, istiare ve kinaye gibi edebî sanatlar, askerlerin hangi millettten olduklarına bakılmaksızın yaşanan insanlık dışı durumun tüm insanları nasıl etkilediğine dikkat çekmektedir.

Savaş karşıtı söylemin ve eleştirel yaklaşımın savaşın farklı boyutlarına göndermeler yapılarak yansıtıldığı bu şiirler, yaşanan acıların ve insanlık dışı durumun edebiyat aracılığı ile anlatılması bakımından büyük önem taşımaktadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yazılan Britanya savaş şiirine odaklanan bu çalışma, savaş yanlısı söylemden ziyade savaş karşıtı yaklaşımın şairler tarafından okuyucuya nasıl aktarıldığını birincil ve ikincil kaynaklara yapılan göndermeler üzerinden göstermiştir. Bu bağlamda savaş, ilgili edebî gelenek ve seçilen şairlerin şiirleri içerisinde askerleri kahramanlaştıran ve yüceleştiren bir çerçevede sunulmamıştır. Aksine, bu şairlerin savaş karşıtı söylemleri, savaşın tüm askerlere ve insanlara telafi edilemez acılar çektiğini ve onları insanlık dışı bir duruma soktuğunu belirterek, şairlerin savaşların olmadığı, insanların ölmediği, kimsenin vatansız kalmadığı ve insanların acı çekmediği bir dünya özlemlerini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- DE VRIES, P. (1943). Poetry and the War. *The English Journal*, 32(10), 531-538. doi:10.2307/807737
- DUMAN, H. (2018). Savaş Edebiyatı, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 58(1), 99-110. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/37563/425604>
- EDFORD, R. (2014). Forms of Identity in Gwendolyn Brooks's World War II Poems, *College Literature*, 41(4), 71-93. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <http://www.jstor.org/stable/24544121>
- FEATHERSTONE, S. (1995, Ed.). *War Poetry: An Introductory Reader*. London & New York: Routledge.
- GIBSON, C. (2014) "In the Midst of Our Human Civil War: Hamish Henderson's War Poetry and Soldier's Songs," *Studies in Scottish Literature*: Vol. 40: Iss. 1, 146-166. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <https://scholarcommons.sc.edu/ssl/vol40/iss1/14>

- HENDERSON, H. (1995). Interlude: Opening of an Offensive. In S. Featherstone (Ed.), *War Poetry: An Introductory Reader* (pp. 188-189), London & New York: Routledge.
- KEYES, S. (1963). War Poet. In J. Wain (Ed.), *Anthology of Modern Poetry* (p. 139), London: Hutchinson.
- LEWIS, A. (1995). All Day it Has Rained. In S. Featherstone (Ed.), *War Poetry: An Introductory Reader* (p. 181), London & New York: Routledge.
- LOGAN, W. (2013). World War II Poetry, Reloaded. *Southwest Review*, 98(4), 540-565. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <http://www.jstor.org/stable/43473328>
- MAITI, A. & Naskar, D. (2017). The Dark Renaissance of the War Poetry: A Comparative Analysis between the Poetry of the Two World Wars, *British Journal of English Linguistics*, 5(2), 76-95. <http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/The-Dark-Renaissance-of-the-War-Poetry-A-Comparative-Analysis-between-the-Poetry-of-the-Two-World-Wars.pdf>
- MOSSE, G. L. (1986). Two World Wars and the Myth of the War Experience. *Journal of Contemporary History*, 21(4), 491-513. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <http://www.jstor.org/stable/260583>
- OWEN, S. (2015). 'When there are so many we shall have to mourn': Poetry and Memory in the Second World War. PhD thesis, University of York.
- PASSELL, A. (2013). SF novels and sociological experimentation: examining real world dynamics through imaginative displacement. In P. L. Thomas (Ed.), *Science Fiction and Speculative Fiction: Challenging Genres* (59-72). Rotterdam: Sense Publishers.
- SCANNELL, V. (1976). *Not Without Glory: The Poets of the Second World War*. London & New York: RoutledgeFalmer.
- TASHJIAN, D. (1996). Art, World War II, and the Home Front. *American Literary History*, 8(4), 715-727. Erişim Tarihi: 10 Mart 2021. <http://www.jstor.org/stable/490120>
- TOLLEY, A. T. (1985). *The poetry of the forties*. Manchester: Manchester University Press.

